

Anadolu'da Yenigün Gazetesi

Yenigün gazetesi, 2 Eylül 1918 tarihinde İstanbul'da yayınlanmaya başlamıştır. Gazetenin sahibi ve başyazarı **Yunus Nadi (Abalıoğlu)** Bey'dir. Henüz öğrencilik yıllarında Baba Tahir'in *Mâlûmat*'ında çalışmaya başlayan Yunus Nadi, gazetecilik faaliyetlerinden dolayı üç yıl Midilli'de kalebentliğe mahkûm olmuştur. Nadi, Meşrutiyet Dönemi'nde, 1910 yılından itibaren **İttihat ve Terakki Cemiyeti**nin Selanik'teki yayın organı olan *Rumeli* gazetesinin başyazarlığını yapmış, Balkan Savaşları'ndan sonra İstanbul'a gelerek Velid Ebüzziyâ'nın *Tasvir-i Efkâr*'ında çalışmaya başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Velid Ebüzziya ile yaşadığı fikir ayrılığından dolayı *Tasvir-i Efkâr*'dan ayrılmış ve *Yenigün* adıyla kendi gazete ve matbaasını kurmuştur.

Yenigün, Millî Mücadele'yi destekleyen en önemli gazetelerin başında gelmektedir. **Mütareke** döneminin şartları içinde İstanbul hükümetleri ve İtilâf Devletlerinin oluşturduğu baskı ve sansür, gazetecilik faaliyetlerinin yapılmasını son derece zorlaştırmıştır. Bu sebeple *Yenigün* de diğer İstanbul gazeteleri gibi sık sık sansür edilme ve kapatılma durumunda kalmıştır. Gazete 24-27 Ocak 1919 ve 11-22 Şubat 1919 tarihlerinde kapatılma cezası almış, bu sebeple söz konusu tarihlerde *Eski Gün* adıyla çıkarılmıştır. İlerleyen günlerde gazete, İtilâf Devletlerinin baskısı ile Yunus Nadi Bey'in Bekirağa Bölüğü'ne hapsedilmesi sebebiyle 27 Mart 1919'dan itibaren yaklaşık altı ay yayımına ara vermiş, bu uzun aradan sonra 11 Ekim 1919'da tekrar çıkmaya başlamıştır. 16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgali sırasında *Yenigün* gazetesi ve matbaası işgal güçleri tarafından basılmıştır. Bu olaydan kısa bir süre sonra gazete buradaki yayını sonlandırmıştır.

Yunus Nadi Bey, İstanbul'un işgalinden sonra Anadolu'ya geçmiş, gazetesini ve matbaasını da Ankara'ya taşımıştır. Gazete, 9 Ağustos 1920 tarihinden itibaren *Anadolu'da Yenigün* adıyla yayınlarına devam etmiştir. Ancak buradaki yayınları da **Sakarya Meydan Muharebesi** günlerinde kesintiye uğramıştır. *Anadolu'da Yenigün*, 1 Eylül-7 Ekim 1921 tarihleri arasında küçük boy olarak Kayseri'de çıkarılmıştır. Sakarya Zaferi'nden sonra yeniden Ankara'ya taşınan gazete, 22 Kasım 1921'den itibaren tekrar neşredilmeye başlanmıştır.

İki sayfa olarak yayınlanan *Anadolu'da Yenigün*, 8 Ekim 1922'den sonra dört sayfa olmuştur. Altı sütun üzerine tertip edilen gazetenin asıl boyutları 42x58 cm'dir, ancak kâğıt yokluğu ve ekonomik sıkıntılar sebebiyle bu boyutlar zaman zaman 30x46 cm olarak değişmiştir. 11 Mayıs 1924 tarihine kadar Ankara'da yayınlarına devam etmiş, daha sonra İstanbul'a taşınarak isim değişikliğine gitmiş ve "Cumhuriyet" adını almıştır.

Anadolu'da Yenigün'ün başlık klişesinin altında "*Her gün sabahları neşrolunur siyasî, ilmî, edebî gazetedir.*" ibaresi yer almaktadır. 11 Şubat 1919'dan itibaren bu ibare, "*Her gün sabahları neşrolunur siyasî, ilmî, edebî Türk gazetesidir.*" şeklinde değiştirilmiştir. Ankara'ya geçtikten sonra da küçük bir değişiklik yapılmış ve "*Cumartesi'den maada her gün neşrolunur siyasî, ilmî, edebî Türk gazetesidir.*" ibaresi kullanılmaya başlanmıştır. Başlık klişesinin her iki yanında, dört tane doğan güneş resmi vardır. Daha sonra güneş resimlerinden ikisinin yerine üzerinden alevler yükselen kalem resimleri konulmuştur. Doğan güneşler gazetenin ismini, üzerinden alevler yükselen kalemler ise bir propaganda unsuru olarak yazının ve gazetenin gücünü vurgulamaktadır.

İstanbul'daki nüshalarında adres olarak Bâbüâli Caddesi, Acı Musluk Sokağı gösterilmektedir. *Yenigün* Ankara'ya taşındıktan sonra ise adresi "*Hükümet Caddesi'nde daire-i mahsus*" olarak gösterilmiştir. Gazete 1 Şubat 1919'a kadar 40 paradan, bu tarihten sonra Ankara'ya taşınana kadar ise 2 kuruştan satılmıştır. Osmanzade Hamdi, Kemal Salih (Sel), Nurullah Sami, Ahmet Rasim, Ali Ekrem Uşaklıgil, Uzun Fahri ve Âgâh Beyler, *Yenigün*'ün İstanbul'daki yazı ve

idare kadrosunu oluşturmuştur. Gazete Anadolu'ya geçtikten sonra başyazıları Yunus Nadi ve Muhiddin (Birgen) tarafından kaleme alınmıştır. Bunlar dışında gazetede **Mahmut Esat (Bozkurt)**, **Ağaoğlu Ahmet**, Mehmet Zekeriya (Sertel), **Celal Nuri (İleri)**, Mehmet Şeref (Aykut), **Ziya Gökalp**, **Tevfik Rüşdü (Aras)**, **Ahmet Emin (Yalman)**, Hakkı Baha (Pars), Cemal Hüsnü (Taray), Hakkı Behiç (Bayıç), Kör Ali İhsan (İloğlu), Mehmet Vehbi (Sarıdal), **İsmail Suphi (Soysallıoğlu)** ve **Yusuf Akçura** da zaman zaman yazıları gazetede yer alan isimler olmuştur.

Millî Mücadele döneminin en etkili gazetelerinden biri olan *Anadolu'da Yenigün*'de iç ve dış haberler, Meclis haberleri, resmî tebliğler, genellikle başlıklar hâlinde ve sayfaların belli yerlerinde verilmişlerdir. Objektif bir dille aktarılmaya çalışılan haberler, dönemin siyasî, askerî, diplomatik, ekonomik ve toplumsal gelişmelerinin yakından takip edilebileceği bir kaynak durumundadır. Gazetede yer alan haberler **Anadolu Ajansı**nın resmî tebliğleri dışında başta milletvekili olan Yunus Nadi olmak üzere muhabirler aracılığıyla doğrudan doğruya kaynağından aktarılmaktadır. Bu bakımdan Millî Mücadele döneminde cephelerdeki askerî olaylar, iç siyasetteki gelişmeler ve dış politika, *Anadolu'da Yenigün*'ün haber ve yorumlarının yoğunlaştığı konu başlıklarındandır. Bunlar dışında *Anadolu'da Yenigün*, günlük bir gazetede yer alabilecek farklı konularla ilgili haber ve yorumlara sayfalarında yer vermiştir. Gazetede az olmakla birlikte spor haberlerinin de yayımlandığı görülmektedir. Başlangıçta oldukça az olan ilan ve reklamlar ise zaman içinde artış göstermiştir. Gazetenin dili, yayınlandığı döneme göre sadedir.

Yenigün, İstanbul'da çıktığı 1918-1920 döneminde, nispeten mutedil bir yayın politikası izlemeye çalışmıştır. Dış politika bağlamında Birinci Dünya Savaşı sonrasında şartların değiştiğini, dolayısıyla barış ve dostluğa dayalı yeni bir dönemin başlayabileceğini vurgulayan *Yenigün*, iç politikada ise İttihatçıların izlediği yanlış politikalar olmakla birlikte bunlara karşı kışkırtıcı bir yaklaşımın doğru olmadığını savunmuştur. *Yenigün*, mütareke döneminin ağır şartları içinde yaşanan işgallere karşı en eleştirel yayınları yapan gazetelerin başında gelmektedir. Kendisi de bir İttihatçı olan Yunus Nadi, İstanbul'un işgalinden sonra kaleme aldığı bir yazıda "*Yapılan antlaşmada buraların işgal edileceğine yönelik açık maddeler olsaydı belki bu mütarekeyi imzalamazdık*" diyerek tepkisini ortaya koymuştur. Yine bu dönemde gazetenin üzerinde hassasiyetle durduğu konulardan biri, Rum ve Ermenilerin ayrılıkçı hareketleri olmuştur. *Yenigün*, sistematik bir yayın politikası izleyerek işgallerin Mondros Mütarekesi şartlarına, ayrılıkçı hareketlerin ise tarihî gerçekliklere aykırı olduğunu göstermeye çalışmıştır. Bunun için sık sık nüfus istatistiklerini ve tarihsel verileri okurlarıyla paylaşmıştır. Yunus Nadi, 1918 yılının sonlarında kurulan Wilson Prensipleri Cemiyetinin kurucuları arasında olmasına rağmen, *Yenigün* gazetesi 1919 yılının yaz aylarında yoğun biçimde yapılan manda tartışmalarında bağımsızlıktan yana tavır koymuştur.

Yenigün'ün İstanbul'da takip ettiği bu yayın politikasına, Anadolu'ya geçtikten sonra belirgin bir yönelim daha eklenmiştir. Gazete, 9 Ağustos 1920 tarihinden itibaren Ankara'da yaptığı yayınlarında Bolşevizm'e yakınlaşmıştır. Bu durum TBMM'ye milletvekili olarak katılan Yunus Nadi'nin, Yeşil Ordu Cemiyeti içindeki faaliyetleriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu bağlamda gazete 8 Eylül 1920 tarihinde, **Yeşil Ordu Cemiyetinin** Meclis grubu olan Halk Zümresinin siyasi programını yayınlamıştır. Ancak bundan kısa bir süre sonra Yunus Nadi, **Mustafa Kemal Paşa**'nın isteğiyle Resmî Komünist Partisi'ne geçmiştir. *Anadolu'da Yenigün*'ün yayınları böylece sola ve Mustafa Kemal'e yakın bir çizgiye oturmuş, kapandığı 1924 yılına kadar bu şekilde devam etmiştir.

Mustafa ARIKAN

KAYNAKÇA

Anadolu'da Yenigün, 4 Eylül 1918 Sayı 4; 17 Kasım 1918 Sayı 74; 9 Aralık 1918 Sayı 96; 31 Aralık 1918 S 118; 25 Aralık 1919 S 279; 10 Ağustos 1920 S 2-382; 8 Eylül 1920 S 25-405.

AYDIN, Hakan, "Sakarya Savaşı'nda Anadolu'da Yenigün", **Selçuk İletişim Dergisi**, C 6, S 2, Yıl 2010, ss. 218-229.

BÖKE, Pelin, **Yenigün'den Cumhuriyet'e Yunus Nadi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir 1994.

COŞAR, Ömer Sami, **Millî Mücadele Basını**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 5.

ÇIKIN, Ceren, **Yeni Gün Gazetesi (1918-1923)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.

GÜLMEZ, Nurettin, **Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yenigün**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999.

KANDEMİR, Feridun, **Atatürk'ün Kurduğu Türkiye Komünist Partisi ve Sonrası**, Yakın Tarihimiz Yayınları, İstanbul 1965.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, "Millî Mücadele'nin Sözcülerinden: Anadolu'da Yenigün", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C 36, S 1, 1981, s. 179-202.

KOCABAŞOĞLU, Uygur ve AKAN, Aysun (2019), **Mütareke ve Millî Mücadele Basını Direniş ve Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin 100 Atlısı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2019.

NADİ, Yunus, **Kurtuluş Savaşı Anıları**, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1978.

ÖZTOPRAK, İzzet, **Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

23/02/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/anadoluda-yenigun-gazetesi/?pdf=3853> adresinden erişilmiştir